

اثربخشی زبان آموزی به شیوهی کل خوانی در بهبود مهارت خواندن کودکان پیش دبستانی

پریا سادات معراجی سعید^۱، آمنه عالی^۲

دریافت: ۱۴۰۰/۹/۱۵ پذیرش: ۱۴۰۱/۱/۲۰

چکیده

مطالعه‌ی حاضر در راستای بررسی نقش روش کل خوانی در توسعه‌ی مهارت خواندن کودکان پیش دبستانی صورت گرفته است. روش پژوهش توصیفی از نوع مروری است. جامعه پژوهش شامل کلیه منابع علمی اعم از کتاب و مقاله مربوط به مفاهیم پژوهش می‌باشد که در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۰ انتشار یافته است. از بین آن‌ها منابع مرتبط با اهداف پژوهش و قابل دسترس به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. نتایج حاصل از تحلیل حاکی از آن است که آموزش به شیوه کل خوانی منجر به یادگیری معنادار زبان می‌شود. کودکان می‌توانند واژگان جدید را در موقعیت‌های مختلف به راحتی به کار برند، روان تر بخوانند و املاهای آنها را ساده تر به خاطر بسپارند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود از روش کل خوانی در پیش دبستان برای توسعه‌ی مهارت خواندن در سال‌های اولیه دبستان بهره گرفته شود.

کلید واژه ها: آموزش کل خوانی، مهارت های زبان آموزی، مهارت خواندن، کودکان پیش دبستانی.

^۱. کارشناسی ارشد آموزش و پرورش پیش از دبستان، نویسنده مسئول، pariameraji75@gmail.com

^۲. استادیار روانشناسی تربیتی، گروه آموزش و پرورش، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

مقدمه

آموزش و پرورش در دوره پیش دبستان در ساختار آموزشی بسیاری از جوامع و کشورها جایگاه بسیار ارزشمند و حساسی دارد. یافته‌های پژوهشی بسیاری نشان‌دهنده اهمیت و ضرورت این دوره از آموزش در شکل‌دهی موفقیت‌های تحصیلی کودکان در دوره‌های بالاتر و نیز ارتقای کارایی درونی نظام‌های آموزشی است (مفیدی، ۱۳۸۶). آموزش و پرورش این دوره برای رشد کلی و همه‌جانبه کودکان اهمیت به سزایی دارد. از جمله دلایلی که بر اهمیت این دوره می‌افزاید درجه انعطاف‌پذیری مغز کودکان و بازگشت سرمایه‌گذاری‌هایی است که در اوان کودکی یا پیش از دبستان انجام شده است که بیشترین برگشت سرمایه مربوط به همین دوره است (طلایی و بزرگ، ۱۳۹۴). همچنین ساحت‌های رشدی همانند رشد زبان، مهارت‌های عددی و ریاضی (بول و همکاران، ۲۰۰۸؛ اندرز و همکاران، ۲۰۱۲) نیز در این دوره از بالاترین درجه انعطاف‌پذیری مغز نسبت به دوره‌های دیگر زندگی برخوردارند. با توجه به دلایل ذکر شده به نظر می‌رسد که برای ایجاد آمادگی زبان‌آموزی در کودکان و افزایش دایره لغات، بهترین زمان مقطع پیش از دبستان است. همچنین از نظر گالیندو (۲۰۱۰) توانش زبانی دوره پیش دبستانی کودکان رابطه‌ای تنگاتنگ با موفقیت تحصیلی آنان دارد.

در عصر معاصر، خواندن یکی از مهم‌ترین مهارت‌های زبانی به شمار می‌آید که برای پیشرفت و موفقیت در سیستم آموزش رسمی و یادگیری موضوعات غیردرسی ضروری است. هر ساله میلیون‌ها کودک مدرسه را آغاز می‌کنند و هزاران آموزگار خواندن را آموزش می‌دهند. مطالعات زیادی نشان می‌دهند که اگر آموزش خواندن با لذت بردن همراه شود دانش‌آموزان نه تنها شانس بهتر عمل کردن در آزمون‌های خواندن را دارند، می‌تواند به گسترش دایره‌ی واژگان آن‌ها نیز کمک کند (امیرووا^۳، ۲۰۱۹). کلاس‌های درس عموماً به شیوه‌ی معلم محور اداره می‌شود اما مطابق پژوهش‌های گسترده از جمله پژوهش تانگ و همکاران^۴ (۲۰۱۹) توجه به زبان آموزی کودک محور در سال‌های اول مدرسه بهترین روش برای کمک به رشد مهارت‌های خواندن کودکان است.

خواندن عاملی است که ارتباط مستقیم با پیشرفت بشریت دارد و مشکل در توانایی خواندن و یادگیری زبان می‌تواند زمینه‌ساز مشکلات جانبی در سایر یادگیری‌ها باشد. براین اساس، شناخت فرایند یادگیری خواندن و طراحی روشی اثربخش برای آموزش این مهارت به کودکان، مسئله‌ای بنیادی در این حوزه است. به راستی خواندن چیست؟ چگونه رخ می‌دهد؟ و کودکان چگونه می‌توانند خواندن را به سهولت بیاموزند؟

برای فرایند خواندن دو مؤلفه‌ی اصلی شناسایی شده است: رمزگشایی و درک مطلب. تبدیل حروف چاپ شده به زبان گفتاری یا تغییر رمز از صورت املائی و چاپی به صورت صوتی و آوایی رمزگشایی است. در حین این فعالیت فرد می‌تواند کلمات را با همخوانی صوت و معادل‌های نوشتاری آن‌ها بازشناسی نماید. تفکر در این فرایند الزاماً حضور ندارد (هیس^۵، ۲۰۱۰). به عبارت دیگر، گاهی ممکن است فردی صورت گفتاری کلمات چاپی را بداند ولی معنای آن را نداند و از سوی دیگر فرد بتواند معنای کلمه‌ای را بر اساس بافت جمله به دست آورد، ولی طرز تلفظ صحیح آن را نداند (گمبرل^۶ و همکاران، ۲۰۰۲). مؤلفه‌ی دوم خواندن یعنی درک مطلب به شکل پیشرفته‌ی خواندن اشاره دارد که از طریق آن افراد معانی را از متن استنباط می‌کنند. این مؤلفه بر روی مهارت‌های حصول معنا از مطالب نوشته‌شده و فهم خواندن تأکید دارد و رمز برگردانی و بازشناسی کلمات منحصرأ به این خاطر ارزشمندند که فهم خواندن را امکان‌پذیر می‌کنند (کاسر^۷، ۲۰۱۴).

با توجه به مؤلفه‌های خواندن و مدل‌های ترسیم شده از این فرایند، رویکردها و روشهای مختلف و تا حدی متضاد برای آموزش خواندن به کودکان و در کل نوآموزان یک زبان در پیشینه‌ی این موضوع مطرح شده است که عبارتند از: ۱) شیوه‌ی زبان کلی^۸، روشی که در آن واحدهای کلی و معنادار زبان مثل متن، جمله و کلمه در شروع آموزش به یادگیرندگان ارائه می‌شود و در مراحل

۱. Bull

۲. Anders

۳. Amirova

۴. Tang

۵. Heyes

۶. Gambrell

۷. Kucer

۸. Whole language

بعدی واحدهای کوچک‌تر مانند حروف توسط افراد تشخیص داده می‌شوند (تانمر و چاپمن^۱، ۲۰۰۲). ریشه‌ی این روش را باید در نظریه‌های مربوط به طبیعی، ذاتی و غیر اکتسابی بودن زبان جست‌وجو کرد (شانگ^۲، ۲۰۰۰). شیوه‌ی آوایی^۳ یا تحلیلی، آموزش در این روش از جزئی‌ترین و ابتدایی‌ترین عناصر زبان و خط یعنی صداها، حرف‌ها یا هجاها شروع شده و به واحدهای کلی‌تر زبان یعنی کلمه، عبارت و جمله یا متن گسترش می‌یابد. در واقع، خواندن با استفاده از مهارت‌هایی مانند مقایسه صداها، تحلیل صداها، جایگزین کردن صدا، تلفظ و ترکیب صداها آموزش داده می‌شود (پولتون^۴، ۲۰۰۷) و (۳) شیوه‌ی ترکیبی، روشی است که به طور همزمان به عناصر کلی زبان مثل کلمه و عناصر جزئی مثل آوا در لحظه‌ی آموزش توجه دارد (زندلی، ۱۳۹۴).

کدامیک از این سه شیوه برای کودکان نوآموز در خواندن مناسب‌تر و مؤثرتر است؟ تجربه نشان داده است که اغلب کودکان برای یادگیری خواندن با مشکلاتی مواجه می‌شوند. آنها غالباً در شناسایی صحیح و روان کلمه با مشکل روبه‌رو هستند. کارمیکر و پیچفورد^۵ (۲۰۱۰) معتقدند، کودکان در صورتی می‌توانند به یک خواننده‌ی قهار تبدیل شوند که بیاموزند چطور واژگان را در متن به صورت اتوماتیک و سریع شناسایی کنند و علاوه بر این واژگان برایشان معنادار نیز باشند. لذا، از بین این روش‌ها، شیوه‌ی زبان کلی که با ادغام مهارت‌های گوش‌دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن و تأکید بر عناصر کلی زبان زمینه‌ای برای یادگیری معنادار فراهم می‌کند (کراشن^۶، ۲۰۰۲)، می‌تواند شیوه‌ی مؤثرتر از روش‌های آوایی باشد که به دلیل تمرکز بر شناسایی، تمرین و تکرار حروف، پیشرفت در درک معنا و روان خوانی را کمتر تسهیل می‌کنند (دویل^۷، ۲۰۰۲).

یکی از فنون مؤثر در روش‌های کلی برای آموزش مهارت خواندن، روش کل خوانی^۸ کلمات دیداری است؛ یعنی استفاده از حافظه دیداری برای خواندن کلماتی که پیش‌تر خوانده شدند. هنگامی که خواننده با کلمات مواجه می‌شود شکل نوشتاری آن، تلفظ و معنای آن کلمه را بلافاصله به یاد می‌آورد. به این صورت خواننده تلاش زیادی برای بازشناسی کلمه نمی‌کند (هریس و مرنو^۹، ۲۰۰۶).

با توجه به این توضیحات، شناخت دقیق نقش آموزش کل خوانی بر یادگیری کودکان به مسئله‌ی مهم پژوهشی است و آکاوی پاسخ آن به دلیل کمک به کاهش مشکلات خواندن و پیشگیری از اختلالات خواندن، ضرورت دارد. زیرا امروزه شیوع اختلال خواندن زنگ خطر است که ما را نسبت به نیاز به تغییر رویکرد آموزشی آگاه می‌کند. طبق آمار، بین پنج تا پانزده درصد از دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری هستند (جوینس، ۲۰۰۹، نقل در فرمودجانی، ۱۳۹۰). با وجود تحقیقات متعددی که برای یافتن علت اختلال خواندن انجام گرفته، هنوز یک نتیجه قطعی در این مورد به دست نیامده است و نظرات بسیار متفاوت می‌باشد. محققان به نام وردن از سال ۱۹۵۷ با تحقیقات گسترده‌ای که انجام داد ۱۷ مورد از عوامل اختلال خواندن را معرفی کرد که از جمله آن‌ها می‌توان به عدم آمادگی برای خواندن، محدودیت در واژگان، تشخیص ضعیف بین تصاویر مشابه و روش‌های آموزشی ناقص اشاره کرد (تبریزی و همکاران، ۱۳۹۲).

از سویی دیگر، جایگاه پایین ایران در آزمون پرلز از سال ۲۰۰۱ تاکنون نگران‌کننده است (عسکری و حکیم زاده، ۱۴۰۰). ایران در مطالعات پرلز در سال ۲۰۰۳ از میان ۳۵ کشور رتبه ۳۲، در سال ۲۰۰۶ از میان ۴۵ کشور در رتبه ۴۰ و در سال ۲۰۱۱ از میان ۴۵ کشور در رتبه ۳۸ قرار گرفته است و در سال ۲۰۱۶ نیز ایران رتبه ۴۵ از میان ۵۰ کشور را کسب کرد. نتایج این آزمون نشان داد که در آموزش زبان به کودکان اشکالاتی وجود دارد که برای رفع آن نیازمند تغییراتی همچون تغییر شیوه‌های آموزش خواندن و زمان شروع آموزش خواندن هستیم.

۱. Tunmer & Chapman

۲. Shang

۳. Phonics

۴. Poulton

۵. Karemaker & Pitchford

۶. Krashen

۷. Doyle

۸. Whole word reading

۹. Harris & Moreno

با وجود چنین ضرورتی برای بازنگری در این حوزه، پژوهش‌های کمی در رویکردهای جهانی به ویژه روش کل خوانی وجود دارد. مطالعات انجام شده نیز اغلب تأثیر آن را بر روی دانش آموزان دبستانی سنجیده‌اند تا پیش دبستان. از این نظر پژوهش در زمینه کل خوانی بر روی دانش آموزان پیش دبستانی اهمیت دارد.

در میان پژوهش‌های موجود، بابایی فتح آبادی (۱۳۹۸) به مقایسه اثربخشی روش کل خوانی و آموزش الفبایی بر املای دانش آموزان پرداخت و همچنین باس^۱ و همکاران (۲۰۱۵) اثربخشی کل خوانی را بر املای دانش آموزان کلاس سوم تا پنجم سنجیدند. نتایج این پژوهش‌ها حاکی از اثربخش بودن کل خوانی در جامعه مربوط به پژوهش است. علاوه بر این یارمی^۲ (۲۰۱۹) تأثیر کل خوانی بر مهارت صحبت کردن دانش آموزان کلاس سوم را سنجید و توانست تأثیر مثبت آن را تأیید کند. در میان پژوهش‌های پیشین، پژوهشی که اثر کل خوانی را بر کودکان پیش دبستانی بسنجد، با توجه به حساسیت زیاد این مقطع، یافت نشد. به علاوه از آنجا که مهارت خواندن کلید موفقیت دانش آموزان در زندگی و تحصیل است، مسئله‌ی اصلی پژوهش حاضر شناسایی اثرات زبان آموزی به روش کل خوانی بر توسعه مهارت خواندن کودکان پیش دبستانی بر اساس ادبیات نظری و گزارش‌های پژوهشی در این حوزه است. این مسئله در قالب دو پرسش قابل بررسی است: ۱- طبق مبانی نظری موضوع، روش زبان آموزی به شیوه‌ی کل خوانی برای کودکان پیش دبستانی چه ویژگی‌هایی دارد و ۲- طبق گزارش‌های پژوهشی، زبان آموزی به شیوه‌ی کل خوانی چه اثراتی بر بهبود مهارت خواندن کودکان پیش دبستانی دارد.

روش

این پژوهش مطالعه‌ای توصیفی از نوع مروری است. در روش مروری با شناسایی مطالعات مرتبط، می‌توان نقد عینی تری انجام داد و در مواردی به حل مسئله کمک کرد (ایگر^۳ و همکاران، ۲۰۰۱). در پژوهش حاضر در بخش اول منابع مرتبط گردآوری شد. یکسری منابع با معیارهایی از پیش تعیین شده (از جمله منابعی که به زبان آموزی و کودکان پیش دبستان و دبستانی پرداخته بودند و همچنین برای سال‌های ۲۰۱۱ به بعد) انتخاب شد و محقق به دقت آن‌ها را ارزیابی کرد.

جامعه آماری این پژوهش کلیه منابع مربوط به کل خوانی، زبان آموزی و مهارت‌های زبانی کودکان است. برای گردآوری داده‌ها از کلیدواژه‌های کل خوانی، رویکرد کلی؛ و در منابع خارجی با استفاده از کلیدواژه‌های Whole word reading, whole language, از کتابخانه و پایگاه‌های اینترنتی داخلی (نورمگر، مگیران، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی و ایرانداک) و پایگاه‌های اینترنتی خارجی (Science Direct, Core, Google scholar, Knowledge E and library Genesis) از سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۰ استخراج شد. از این بین، منابعی که به موضوع زبان آموزی و کودکان پیش دبستان و دبستانی پرداخته بودند، به عنوان نمونه‌ی هدفمند انتخاب شد و مورد مطالعه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

در راستای نیل به اهداف پژوهش منابع علمی مورد نظر تحلیل شدند. در ادامه یافته‌های پژوهش در دو بخش گزارش می‌شود: *ویژگی‌های روش کل خوانی*

برای پاسخ به اولین پرسش پژوهش، یعنی شناسایی ویژگی‌های زبان آموزی به شیوه‌ی کل خوانی برای کودکان، مبانی نظری از منابع جمع آوری شده مرور و تحلیل شدند و موارد زیر استخراج گردید:

۱- روش کل خوانی در دهه هشتاد توسط تعدادی از معلمان آمریکایی تبار برای آسان‌تر کردن فرایند یادگیری خواندن دانش آموزان به وجود آمد (جولین جون^۴، ۲۰۱۶). پایه و اساس این روش در رویکرد سازنده گرایی است زیرا بر این باور است که یادگیرندگان خودشان تلاش کنند تا در موقعیت‌هایی که برایشان توسط معلم فراهم شده، مهارت زبانی خود را یکپارچه پرورش

^۱. Bosse

^۲. Yarmi

^۳. Egger

^۴. Julian Joven

دهند (هرلینا و همکاران، ۲۰۲۰). به عبارت دیگر در کل خوانی فرد شکل نوشتاری واژه را در ذهن نگه می‌دارد و هنگام مواجهه با متن، واژگان را با واژگانی که در ذهن دارد مطابقت می‌دهد (وروکی^۲ و همکاران، ۲۰۰۶). در صورتی که دانش‌آموز مبتدی شکل کلی واژه را به خاطر سپرده باشد، علی‌رغم وجود حروف با صداهای متفاوت، در فرایند رمزگشایی دچار اشتباه نمی‌شوند (کارمیکر، پیچفورد، ۲۰۱۰).

۲- روش کل خوانی ریشه در رویکرد کلی به زبان دارد. در این رویکرد، ابتدا واحدهای کلی زبان یعنی متن، جمله و کلمه و در مراحل بعدی واحدهای کوچک‌تر مانند حروف آموزش داده می‌شوند (تانمر و چاپمن^۳، ۲۰۰۲). طبیعی بودن، ذاتی و غیر اکتسابی بودن زبان از پیش فرض‌های این رویکرد است (شانگ، ۲۰۰۰).

۳- کل خوانی فقط در مرحله آغازین یادگیری خواندن به کار می‌رود و اساس مراحل مقدماتی بسیاری از روش‌های خواندن شناخته شده است (هریس و مرنو، ۲۰۰۶). در این روش کودک به هر کلمه به عنوان کلمه‌ای با شکل یا الگوی مشخصی نگاه می‌کند تا اینکه به چندین حرف در آن کلمه توجه کند که در ترتیب خاصی قرار گرفته‌اند. با کمک کل خوانی کودک به شناسایی کلمه به جای حروف می‌پردازد به عبارتی آن‌ها می‌توانند بدون اینکه حروف را جداگانه تشخیص دهند، کلمات را بخوانند.

۴- معلمی که از روش کل خوانی بهره می‌برد در کلاسش صرفاً به عنوان تسهیلگر و واسطه ظاهر می‌شود و دانش‌آموز محور بودن کلاس و افزایش و نگهداری انگیزه دانش‌آموزان از جمله نگرانی‌هایش است (هرلینا و همکاران، ۲۰۲۰).

۵- چون روش کل خوانی ریشه در دیدگاه ساختن‌گرایی دارد (هرلینا و همکاران، ۲۰۲۰) مسئولیت یادگیری را تا حد زیادی بر دوش دانش‌آموز می‌گذارد تا کودک از طریق ایفای نقش فعال بیاموزد. همچنین از این طریق باعث رشد مهارت‌های فراشناختی، ترغیب نوآموزان به بازیابی و اصلاح فرایند خواندن، ترغیب به انجام فعالیت‌های گروهی و پرورش مهارت حل مسئله می‌شود (کارمیکر و پیچفورد، ۲۰۱۰).

۶- اثربخشی روش کل خوانی وابسته به همراه شدن چند ویژگی در حین آموزش است، شامل: پذیرش یادگیرندگان با هر پیشینه و ویژگی در این رویکرد، مشارکت دانش‌آموزان در طراحی محیط کلاس و حتی برنامه درسی و در نتیجه درگیری بیشتر یادگیرندگان در یادگیری، انعطاف‌پذیری و تنوع در برنامه، فعالیت‌های یادگیری و محتوا، توجه به زبان طبیعی و کودکانه در انتخاب متون، محیط کلاسی حمایت‌کننده (فیزیکی و عاطفی)، استفاده از تجربیات عینی و واقعی زندگی، آموزش مهارت‌ها در بافت و زمینه، معلم به عنوان تسهیلگر در یادگیری، ارزشیابی فرایندی به جای ارزشیابی عملکردی، رشد مهارت‌های خود ارزشیابی، رشد مهارت فراشناخت (دانش‌آموزان ترغیب می‌شوند فرایند خواندن خود را بازیابی و اصلاح کنند)، استفاده از متون و فعالیت‌های موردعلاقه دانش‌آموزان، ترغیب دانش‌آموزان به تعامل، ترغیب دانش‌آموزان به فعالیت‌های گروهی (در گروه‌های نامتجانس) و خواندن برای لذت بردن (گودمن و پیچ^۴، ۱۹۸۷؛ گودمن، ۱۹۸۹؛ هیس، ۲۰۰۶؛ سیفرت و ساتون^۵، ۲۰۰۹).

۷- کل خوانی در قالب الگوی تصویر-واژه فرصتی را فراهم می‌کند دانش‌آموزان بتوانند به‌طور مکرر کلمات درست تلفظ شده را گوش کنند و تصویر مربوط به آن کلمه را ببینند، این گونه آن‌ها، آن کلمه را به واژگان کلمات خود اضافه می‌کنند، همچنین وقتی که دانش‌آموزان به صورت مکرر طرز صحیح نوشتاری کلمه را می‌بینند، املاي آن کلمه را به خاطر می‌سپارند. به علاوه هر چه لغت‌نامه‌ی بصری دانش‌آموزان در ذهنشان گسترده‌تر باشد، دانش‌آموزان می‌توانند مستقل‌تر بخوانند (تریوهیوانی^۶ و همکاران، ۲۰۲۰).

اثرات شیوه‌ی کل خوانی بر مهارت خواندن

برای پاسخ به پرسش دوم پژوهش، یعنی شناسایی اثرات زبان‌آموزی به شیوه‌ی کل خوانی، گزارش‌های پژوهشی تحلیل شدند و موارد زیر استخراج گردید: طبق این تحلیل می‌توان گفت، یافته‌های پژوهشی موجود در پیشینه‌ی موضوع اثرات کل خوانی بر

^۱. Herlina

^۲. Verruci

^۳. Tunmer & Chapman

^۴. Goodman & Page

^۵. Seifert & Sutton

^۶. Triwahyuni

کودکان را از سه جهت بررسی کرده‌اند: تحقیق در مورد فرایندهای خواندن و نوشتن، تحقیقات طبیعت‌گرایانه در مورد چگونگی یادگیری صحبت کردن، خواندن و نوشتن زبان توسط کودکان و همچنین تحقیقاتی که یادگیری کودکان در کلاس‌های درس کل خوانی با کلاس‌های درس سنتی‌تر را مقایسه می‌کنند که هر سه این جهات از اثربخش بودن این روش حمایت می‌کنند. این اثرات عبارتند از:

۱- کل خوانی یکی از راه‌های مقابله با مشکلات خواندن محسوب می‌شود (رید^۱، ۲۰۱۶). کل خوانی به این دلیل که کلمه را به صورت واحد کل در نظر می‌گیرد می‌تواند به دانش‌آموزانی که مهارت‌های آوایی ضعیفی دارند کمک کند تا در ذهن خود واژگان زیادی داشته باشند تا هنگام مواجهه با متن بتوانند آن را سریع‌تر بخوانند. همچنین اگر یادگیری در جوی دوستانه رخ دهد، از مایوس شدن دانش‌آموزان ضعیف جلوگیری می‌کند (کارمیکر و پیچفورد، ۲۰۱۰).

۲- کل خوانی فزون بر اینکه باعث روان‌خوانی و درک معنی متن خوانده شده می‌شود، به درست نوشتن شکل کلمه نیز کمک می‌کند. وقتی کلمه‌ای به درستی رمزگشایی شد، می‌توان شکل نوشتاری آن را به خاطر سپرد (چاواس^۲ و همکاران، ۲۰۲۰).

۳- کودکان آموزش‌دیده با روش کل خوانی به طور معمول در آزمون‌های استاندارد خواندن و خرد آزمون‌ها نمراتی برابر و یا بهتر از دیگر کودکان به دست آوردند: این کودکان توانایی بیشتری در استفاده از دانش آواشناسی خود نسبت به دیگر کودکان که در کلاس‌های سنتی آموزش‌دیده‌اند دارند؛ مهارت‌های لغوی، هجی کردن، دستور زبان و علائم نگارشی آنها برابر یا بهتر از کودکان در کلاس‌های سنتی است؛ بیشتر قادر به دریافت معنا از متن هستند و از مرحله‌ی شناسایی صرف کلمه فراتر می‌روند؛ راهکارهای بیشتری برای مقابله با مشکلات در خواندن دارند، مهارت نوشتن برای آنها ساده‌تر است؛ و در نهایت، خودپنداره قوی‌تری نسبت به خود به عنوان خواننده و نویسنده دارند (ویور، ۱۹۹۸).

۴- می‌توان ادعا کرد که روش کل خوانی برای کودکان با ناتوانی‌های خاص که حافظه شنیداری ضعیفی دارند از جمله سندروم داون هم قابل استفاده است. مطالعات نشان داده است که ادراک و حافظه بینایی در این کودکان قوی‌تر از پردازش و حافظه شنیداری است. در نتیجه اگر روش‌های درمانی و آموزشی با تکیه بر مسیر بینایی صورت گیرد بهبود حوزه‌های زبانی آسیب‌دیده سریع‌تر و راحت‌تر خواهد بود (دهقانی، ۱۳۹۱).

نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر شناسایی ویژگیها و اثرات زبان‌آموزی به شیوه‌ی کل خوانی بر بهبود مهارت خواندن کودکان بود. برای دستیابی به این هدف، مبانی نظری و پژوهشی مربوط به موضوع جمع‌آوری، مرور و تحلیل شدند. در مجموع، یافته‌ها نشان می‌دهد برای حل چالش‌هایی که کودکان در یادگیری خواندن با آن روبه‌رو می‌شوند، خواندن نباید به عنوان یک مهارت جداشده از نمادها و صداها (مدل آموزش الفبایی) آموزش داده شود. یادگیری خواندن باید همراه با تجربه‌های زندگی و فعالیت‌های معنادار باشد. آموزش کل خوانی بر این باور استوار است که برای آموزش خواندن نیازی به شکستن حروف به صداها یا جداگانه نیست بلکه خود کلمه به صورت کل واحد در نظر گرفته می‌شود و دانش‌آموزان آن را به دانش قبلی خود ربط می‌دهند. با استفاده از این روش، کلمات معنادار یاد گرفته می‌شود و کودکان می‌توانند در موقعیت‌ها مختلف به راحتی از آن‌ها استفاده کنند، روان‌تر بخوانند و املا کلمات را ساده‌تر به خاطر بسپارند. یافته‌های این مطالعه‌ی مروری با پژوهش‌های رید (۲۰۱۶)، کارمیکر و پیچفورد (۲۰۱۰)، چاواس و همکاران (۲۰۲۰)، دهقانی (۱۳۹۱)، باقری و همکاران (۱۳۹۵) سلسیلی (۱۳۹۹) همسو می‌باشد.

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت اثرات کل خوانی بر بهبود خواندن ناشی از ویژگی‌هایی است که این روش در خود دارد و در محیط یادگیری با خود به همراه می‌آورد. به گفته‌ی هرلینا و همکاران (۲۰۲۰) چون کل خوانی ریشه در دیدگاه ساخت‌گرایی دارد مسئولیت یادگیری را تا حد زیادی بر دوش دانش‌آموز می‌گذارد و می‌گوید کودکان از طریق نقش فعال داشتن می‌آموزند. همچنین طبق هیس (۲۰۰۶)، سیفرت و ساتون (۲۰۰۹) و کامیکر و پیچفورد (۲۰۱۰) این روش باعث رشد مهارت‌های فراشناخت، ترغیب

^۱ Raid

^۲ Chavas

نوآموزان به بازیابی و اصلاح فرایند خواندن، ترغیب به انجام فعالیت‌های گروهی و پرورش مهارت حل مسئله می‌شود. کل‌خوانی از تجربیات عینی و واقعی زندگی یادگیرندگان استفاده می‌کند.

کسب موفقیت تحصیلی در سال‌های ابتدایی تحصیل امری بسیار مهم است زیرا در طی این سال‌ها دانش‌آموزان خودپنداره‌ی تحصیلی خود را می‌سازند. در صورت فراهم کردن شرایط برای موفقیت تمامی دانش‌آموزان، می‌توانیم نسلی از دانش‌آموزان را داشته باشیم که نسبت به خود در حوزه‌ی خواندن و به طور کل یادگیری، نگرش مثبتی دارند و با آغوش باز به سراغ چالش‌های بزرگ‌تر و یادگیری بیش‌تر می‌روند. از آنجایی که خواندن تأثیر بسزایی بر زندگی تحصیلی و حتی غیر تحصیلی کودکان دارد، نیاز است در زمانی که کودکان در مرحله‌ی حساس زبان‌آموزی هستند و به‌علاوه انعطاف‌پذیری مغزشان زیاد است از راهی استفاده کرد که بیشترین تأثیر را داشته باشد و به آن‌ها کمک می‌کند تا خواندن را سریع‌تر و ساده‌تر بیاموزند.

براین اساس یافته‌ها، پیشنهاد می‌شود:

- ۱- مؤسسات آموزشی طراحی دوره‌های آموزشی پیش‌دبستان را بر اساس روش کل‌خوانی طراحی کنند.
- ۲- مربیان پیش‌دبستان استفاده از روش کل‌خوانی را به دلیل اثرات مثبت از جمله یادگیری معنادار و روان‌خوانی و املا به‌تر، جزئی از برنامه‌های کار خود قرار دهند.
- ۳- از روش کل‌خوانی بر کودکان دارای اختلال یادگیری استفاده شود.
- ۴- از روش کل‌خوانی در پیش‌دبستان برای توسعه‌ی مهارت خواندن در سال‌های اولیه دبستان بهره گرفته شود.

منابع

- بابایی، امیر حسام و فتح آبادی، جلیل (۱۳۹۸). مقایسه تأثیر آموزش الفبای و آموزش کل خوانی زبان بر سواد کتبی دانش آموزان پسر کلاس اول ابتدائی. *مجله تحقیقات در تدریس*. ۴(۷)، ۱۷۹-۱۳۹.
- باقری، نیوشا؛ عباسی، عفت و گرامی پور، مسعود (۱۳۹۵). تأثیر فعالیت های زبان آموزی بر رشد زبان گفتاری کودکان ۶-۵ ساله در مراکز پیش دبستانی خصوصی شهرستان لنگرود. *فصلنامه خانواده و پژوهش*. شماره ۳۱، ۶۷-۸۶.
- تبریزی، مصطفی؛ تبریزی، علیرضا؛ تبریزی، نرگس (۱۳۹۲). *درمان اختلالات خواندن*. نشر فراوان.
- دهقانی، فریده (۱۳۹۱). *ساخت برنامه درمانی آموزش کل خوانی و بررسی تأثیر آن بر واژگان بیانی کودکان مبتلا به سندروم دان ۲-۳ سال عقلی (پایان نامه کارشناسی ارشد)*. گروه آموزشی گفتار درمانی، دانشگاه بهزیستی و توانبخشی، تهران.
- زند، بهمن (۱۳۹۴). *روش تدریس زبان فارسی در دوره دبستان*. انتشارات سمت.
- سلسیلی، نادر (۱۳۹۹). *کند و کاو در حوزه ویژگی های برنامه درسی مرجع زبان آموزی دوره ابتدایی*. *فصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی*، ۸(۱۵)، ۱۵۰-۱۰۷.
- طلایی، ابراهیم و بزرگ، حمید (۱۳۹۴). *تبیین ضرورت تربیت اوان کودکی (پیش از دبستان) مبتنی بر سنتز پژوهی شواهد تجربی معاصر*. *فصلنامه تعلیم و تربیت*، ۱۲۲.
- عسکری، فرزانه و حکیم زاده، رضوان (۱۴۰۰). *مطالعه تطبیقی برنامه های درسی مرتبط با سواد خواندن و نوشتن در استرالیا و نیوزیلند؛ آموزه هایی برای نظام آموزشی ایران*. *پژوهش در نظامهای آموزشی*، ۱۵(۵۳)، ۱۵۰-۱۶۲.
- فرمودجانی، فاطمه (۱۳۹۰). *بررسی رویکردهای حاکم بر آموزش خواندن در پایه اول مدارس ابتدایی دخترانه شهر یزد (پایان نامه ارشد)*. دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد.
- مفیدی، فرخنده (۱۳۸۶). *آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستان (چاپ ششم)*. تهران: نشر دانشگاه پیام نور.
- Amirova, G. (۲۰۱۹). The benefits of reading skills in the educational process. *Journal of Global education: perspectives, innovations, issues, and challenges*, ۳, ۱۱۰-۱۳۴.
- Anders, Y., Rossbach, H.G., Weinert, S., Ebert, S., Kuger, S., & Mourice, J. (۲۰۱۲). home and preschool learning environment and their relation to the development of early numeracy skills. *Early childhood research quarterly*, ۲۷(۲): ۲۳۱-۲۴۴.
- Bosse, M., Chaves, N., Pierre, L., & Valdois, S. (۲۰۱۵). Orthographic learning during reading: the rule of whole-word visual processing. *Journal of research in reading*, ۳۸(۲), ۱۴۱-۱۵۸.
- Bull, R., Espy, K.A., & Wiebe, S. (۲۰۰۸). Short-term memory, working memory and executive functioning in preschoolers: longitudinal predictor of mathematical achievement at age ۷ years. *Journal of developmental neuropsychology*, ۳۳(۳): ۲۰۵-۲۲۸.
- Chavas, N., Ginestet, E., & Bosse, M. L. (۲۰۲۰). Lexical orthographic knowledge acquisition in adults: The whole-word visual processing impact, *Journal of Revue europeene de psychologie appliquee*, ۷۰(۱), ۱-۱۲.
- Egger, M., Smith, G. & Douglas, A. (۲۰۰۱). *Systematic review in healthcare: Meta-analysis in context* (۲nd ed.). London: BMJ publishing group.
- Gambrell, L. B., Morrow, L. M., & Pennington, C. (۲۰۰۲). Early childhood and elementary literature-based instruction: Current perspectives and special issues. *Journal of Reading Online*, ۵(۶), ۲۶-۳۹.
- Galindo, C. (۲۰۱۰). *English language learners' math and reading achievement trajectories in the elementary grades*. In E. Gracia & E. Frede (Eds.), *Young English language learners: Current research and emerging directions for practice and policy* (pp. ۴۲-۵۸). New York, NY: Teachers College Press.
- Goodman, K. S. (۱۹۸۹). Whole language research: Foundations and development. *The Elementary School Journal*, ۹۰(۲), ۲۰۸-۲۲۱.
- Goodman, K. S., & Page, W. D. (۱۹۷۸). *Reading comprehension programs: Theoretical bases of reading instruction in the middle grades*, United State Department of health, education and welfare: National Institute of Education.

Harris M, & Moreno C. (۲۰۰۶). Speech reading and learning to read: a comparison of ۸-year-old profoundly deaf children with good and poor reading ability, *Journal of Deaf Stud Deaf Educ*, ۱۱(۲), ۱۸۹-۲۰۱.

Herlina, U; Arifin, M; Anan, S (۲۰۲۰). Whole language approach; Teaching English language for primary students, *Journal of Xi'an University of Architecture & Technology*, ۱۲(۲), ۲۰۰۱-۲۰۰۷.

Hayes, D. (۲۰۱۰). *Encyclopedia of primary education*, London & New York: Routledge.

Julian Joven, D. (۲۰۱۶). *Phonics and Whole Language* (Masters thesis, Zargoza University, Zargoza, Spain). Retrieved ۲۸ Nov. ۲۰۱۶.

Hayes, Denis (۲۰۰۶), *Primary education: The key concepts*, London and New York: Routledge. Taylor & Francis Group.

Karemaker, A., Pitchford, N. J., & O'Malley C. (۲۰۱۰). Enhanced recognition of written words and enjoyment of reading in struggling beginner readers through whole-word multimedia software., *Journal of Computers & Education*, ۰۴(۱), ۱۹۹-۲۰۸.

Krashen, S. (۲۰۰۲). Defending whole language: The limits of phonics instruction and the efficacy of whole language instruction, *Reading Improvement*, ۳۹ (۱), ۳۲-۴۲.

Kucer, S. B. (۲۰۱۴). *Dimensions of Literacy: A Conceptual Base for Teaching Reading and writing in school setting* (۴th ed.). New York: Routledge.

Poulton, A. M. (۲۰۰۷). *Learning to teach reading: A comparison of regular & special education preservice programs* (Master's thesis, College of Bowling, Green State University, Bowling Green, Ohio).

Seifert, K. & Sutton, R. (۲۰۰۹). *Educational Psychology* (۲nd edition), Switzerland: Jacobs Foundation.

Shang, H. F. (۲۰۰۰). A Comparative Analysis on Alternative Approaches to Literacy Instruction. *International Journal of Lifelong Education*, ۱۹(۴), ۲۰-۳۰.

Tang x., Pakarinen E., Lerkkanen M., Muotka J., Nurmi J. (۲۰۱۹). Longitudinal association of first-grade teaching with reading in early primary school. *Journal of Applied development psychology*. ۶۳, ۲۳-۳۲.

Triwahyuni, E., Deneng, N. S., Setyosari, P., & Kuswandi, D. (۲۰۲۰). The effects of picture word inductive model (PWIM) toward student's early reading skills of first-grade in the primary school. *Journal of Ilkogretim Online - Elementary Education Online*. ۱۹(۳), ۱۰۲۳-۱۰۳۶.

Tunmer, W. W. & Chapman, J. W. (۲۰۰۲). The relation of beginning readers' reported word identification strategies to reading achievement, reading-related skills, and academic self-perception, *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal*, ۱۰, ۳۴۱-۳۵۸.

Verruci L., Menghni D., & Vicari S. (۲۰۰۶). Reading skills and phonological awareness acquisition in Down syndrome, *Journal of Intellectual Disability Research*, ۰۰(۷), ۴۷۷-۴۹۱.

Weaver, C. (۱۹۹۸). Whole Language Fact Sheet Series: On Research on Whole Language Education, *Language Arts Journal of Michigan*, ۱۴(۱), Article ۱۰.

Yarmi, G. (۲۰۱۹). Whole language approach: improve the speaking ability at early years school level. *Journal of Pendidikan Usia Dini*, 13, 15-28.